

Sygn. akt

III AUa 526/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **14 października 2015 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Urszula Kocyłowska
	Sędziowie:	SSA Barbara Gonera SSA Alicja Podczaska (spr.)
	Protokolant	st. sekr. sądowy Anna Kuźniar

po rozpoznaniu w dniu **14 października 2015 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **małoletniego P. U. reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego E. K. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.**

o wypłatę renty rodzinnej w drodze wyjątku

na skutek apelacji wniesionej przez wnioskodawcę

od wyroku **Sądu Okręgowego w Przemyślu**

z dnia **24 marca 2015 r.** sygn. akt **III U 115/15**

I.zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 8 sierpnia 2014 roku w ten sposób , że przyznaje małoletniemu P. U. prawo do dalszej wypłaty renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku począwszy od daty wstrzymania wypłaty świadczenia ,

II.zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rzecz wnioskodawcy kwotę 210 zł (słownie : dwieście dziesięć złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania .

UZASADNIENIE

Decyzją z 8 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wstrzymał wypłatę renty rodzinnej dla E. K. (1) - opiekuna małoletniego P. U. od 1 sierpnia 2014 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.). Uzasadniając, że Zakład wstrzymuje wypłatę świadczenia z powodu ustania uprawnień, tj. dochód na osobę przekracza kwotę najniższego świadczenia.

E. K. (1) - przedstawicielka ustawowa małoletniego P. U. w odwołaniu od decyzji, domagała się jej zmiany i dalszej wypłaty świadczenia.

Zarzuciła wadliwość ustalenia, że dochód na osobę przekracza kwotę najniższego świadczenia jest wystarczające dla przyjęcia, iż uprawnienie do renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku decyzją Prezesa ZUS, ustało. Niezbędne w tym zakresie jest ustalenie faktycznej sytuacji życiowej uprawnionego. W ocenie odwołującej się nadal zostały spełnione przesłanki do kontynuowania wypłaty renty rodzinnej w drodze wyjątku dla(...)P..

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wniósł o oddalenie odwołania podając treść art. 65 oraz art. 83 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i stwierdził, że sporna renta nie ma charakteru roszczeniowego.

Równocześnie ZUS wskazał, że skoro sytuacja rodziny, w której żyje małoletni P. U. uległa zmianie na korzyść, w porównaniu do 2006 r., to zaistniały podstawy do wstrzymania wypłaty świadczenia.

Wyrokiem z dnia 24 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Przemyślu oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny:

Wnioskodawczyni E. K. (1) 19 września 2005 r. wystąpiła w imieniu małoletniego syna P. U., urodzonego (...) z wnioskiem o rentę rodzinną po zmarłym ojcu dziecka T. L..

Decyzjami z dnia 28 września 2005 r. oraz 12 grudnia 2005 r. ZUS O/R. odmówił prawa do renty rodzinnej z uwagi na to, że zmarły ojciec nie miał ustalonego prawa do świadczenia emerytalno-rentowego, jak również nie spełniał wymaganych warunków do nabycia takiego świadczenia. W toku tego postępowania rentowego ustalono też, że wnioskodawczyni mieszka z rodzicami i samotnie wychowuje dziecko. Z tytułu zatrudnienia zarabia 800 zł, zaś jej ojciec – 920 zł. Dochód na jednego członka rodziny ustalono na 344 zł.

Począwszy od października 2006 r. organ rentowy wypłacał wnioskodawczyni świadczenie rentowe dla małoletniego P. U. .

W czerwcu 2014 r. ZUS z urzędu ustalił aktualny stan rodzinny i majątkowy uprawnionego.

Stosowne oświadczenie wnioskodawczyni złożyła w dniu 7 lipca 2014 r., wskazując, że wraz z mężem A. K. (2) mają na utrzymaniu troje dzieci tj. jej pozamałżeńskiego syna P. U. oraz syna H. K. ur. (...) i córkę E. K. (2) ur. (...) Na dochód rodziny składa się wynagrodzenie małżonków oraz renta rodzinna należna P. U.. Dochód na osobę w rodzinie wyliczono na 1.234 zł.

Na podstawie tych ustaleń wydano zaskarżoną decyzję, wstrzymując wypłatę renty rodzinnej dla P. U. od 1 sierpnia 2014 r.

Sąd Okręgowy odwołał się do treści art. 65 , art. 67 ust 1 , art. 68 i art. 83 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS , wskazując , że istotą postępowania jest wyłącznie ustalenie , czy zaistniały warunki do dalszego prawa do renty rodzinnej dla małoletniego P. U. , z uwagi na brak niezbędnych środków utrzymania . W ocenie Sądu rozpoznanie tej kwestii nie mogło jednak nastąpić w postępowaniu przed sądem powszechnym wobec brzmienia przepisu art. 83 ust 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych . Sąd uznał , że przedmiotem postępowania jest wyłącznie uznaniowy element świadczenia , tj. sytuacja materialna ubiegającego się o rentę rodzinną w drodze wyjątku . W tej sytuacji tylko uprawniony organ może dokonać obiektywnej oceny tej przesłanki przyznania świadczenia , tj. Prezes ZUS w drodze ponownego rozpatrzenia sprawy i ewentualnie wojewódzki sąd administracyjny , władny do rozpoznania skargi na decyzję Prezesa ZUS . Z tych względów należało odrzucić odwołanie jako niedopuszczalne na mocy przepisów art. 83 ust 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 199 § 1 pkt 1 k. p. c .

Na skutek zażalenia wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Okręgowego w Przemysłu z dnia 24 października 2014 r. sygn. akt III U 1019/14, Sąd Apelacyjny w Rzeszowie postanowieniem z dnia 26 stycznia 2015 r. sygn. akt III AUz 107/14 uchylił zaskarżone postanowienie celem nadania sprawie dalszego biegu.

Sąd Apelacyjny wskazał, w szczególności , że weryfikacja przesłanek materialnych prawa do świadczeń przyznanych w drodze wyjątku, w sytuacji wydania przez organ rentowy decyzji zmieniających prawo do takich świadczeń, w postępowaniu przed sądem powszechnym jest możliwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2012 r. sygn. III UK 36/11 i z dnia 18 października 1998 r. sygn. I UK 123/04). W niniejszej sprawie spór zaistniał więc co do dalszego trwania przesłanki odnoszącej się do sytuacji materialnej uprawnionego P. U., a mianowicie ustawowej przesłanki braku niezbędnych środków utrzymania.

Analizując , czy w ustalonym stanie faktycznym sprawy występuje nadal przesłanka umożliwiająca wypłatę świadczenia , Sąd podał , że z zaświadczeń o zatrudnieniu małżonków K.wynika, że wnioskodawczyni jest zatrudniona w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w P.od 23 stycznia 2006 r. za wynagrodzeniem w kwocie 1.149,46 zł brutto, jej mąż A. K. (2) jest zaś zatrudniony w (...). z siedzibą w W.od 2 czerwca 2008 r. za wynagrodzeniem w miesiącach kwiecień i maj 2014 r. w kwocie 5,024 zł brutto. Dochód na osobę w rodzinie wyliczono na 1.234,69 zł.

Małżonkowie mają na utrzymaniu troje małoletnich dzieci oraz wspólnie gospodarują uzyskiwanymi z tytułu wynagrodzenia środkami finansowymi, z których opłacają rachunki, kupują żywność, spłacają kredyt zaciągnięty na remont domu, w którym zamieszkują (kredyt zaciągnięty został w styczniu 2014 r.).

Małoletni P. U. nie został przysposobiony przez męża wnioskodawczyni A. K. (2). Pomimo tego ma on zapewnione utrzymanie (żyw ność, ubranie, opłaty w szkole, do której uczęszcza) ze wspólnych środków małżonków. Natomiast przyznana na rzecz małoletniego P. renta rodzinna w drodze wyjątku po jego zmarłym ojcu pomagała w jego utrzymaniu, w szczególności w opłaceniu dodatkowych zajęć, na które uczęszczał, jak korepetycje z matematyki i języka niemieckiego, kurs szybkiego czytania, zajęcia na basenie, nauka gry na perkusji. Obecnie P. U. już nie uczęszcza na naukę gry na perkusji z własnego wyboru, natomiast koszt z tytułu uczęszczania na korepetycje matka dziecka opłaca ze wspólnych środków małżonków.

Rozpoznając powyższy spór Sąd Okręgowy uznał , że odwołanie wnioskodawczyni jest nieuzasadnione .

Decyzją z dnia 31 października 2006 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych postanowił przyznać dla P. U. w drodze wyjątku rentę rodzinną do ukończenia przez niego 16 roku życia, w wysokości pełnej najniższej renty.

W uzasadnieniu orzeczenia Sąd wskazał, że przepis art. 83 ust. 1 ustawy ma charakter wyjątkowy bowiem znajduje zastosowanie w sytuacjach jednostkowych. Renta przyznana w drodze wyjątku jest odmiennym świadczeniem od świadczeń przyznawanych w trybie ustawy po spełnieniu ustawowych przesłanek nabycia prawa.

Istotą niniejszego postępowania było ustalenie, czy istnieją warunki do dalszego uprawnienia do renty rodzinnej dla małoletniego P. U. z uwagi na brak niezbędnych środków utrzymania.

Skoro przesłanka braku niezbędnych środków utrzymania nie jest pojęciem zdefiniowanym w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to należy ją oceniać, porównując sytuację materialną ubiegającego się o świadczenie z wysokością świadczeń określonych

w przepisach jako minimalne (por. wyrok NSA z dnia 27 września 2006 r.

sygn. akt I OSK 1112/06, wyrok NSA z dnia 19 maja 2011 r. sygn. akt I OSK 292/11). Wówczas ocena sytuacji materialnej osób ubiegających się

o świadczenie na podstawie art. 83 ust. 1 ustawy przez pryzmat osiągniętych

dochodów jest najbardziej obiektywna. Uznaje się, że najniższe świadczenie przyznawane w trybie zwykłym umożliwia zabezpieczenie podstawowych potrzeb uprawnionej osoby. Chodzi przy tym jedynie o potrzeby natury podstawowej.

W ocenie Sądu Okręgowego mając na uwadze powyższe przesłanki należy posiadane przez stronę środki utrzymania oceniać na tle wysokości minimalnej emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty rodzinnej, renty socjalnej.

Od 1 marca 2015 r. kwota najniższej emerytury, renty rodzinnej i renty dla osób całkowicie niezdolnych do pracy wynosi 880,45 zł, renta dla osób częściowo niezdolnych do pracy wynosi 675,13 zł, natomiast renta socjalna wynosi 739,58 zł. Ich porównanie z dochodami przypadającymi na jednego członka rodziny wnioskodawczyni, które zgodnie z ustaleniami organu rentowego wynosi 1.234,69 zł, zasadnie doprowadziło zdaniem Sądu do konkluzji, że P. U. nie pozostaje bez niezbędnych środków utrzymania. Sąd rozważył również sytuację małoletniego, mając na uwadze fakt, iż wynagrodzenie A. K. (2) w poszczególnych miesiącach od października 2013 r. do września 2014 r. różniło się i w najniższej wysokości pobrał on wynagrodzenie w kwocie 4.000 zł (za miesiące styczeń i luty 2014 r.). Nawet jednak wówczas dochód miesięczny przeliczony na jednego członka rodziny, przewyższa wysokość świadczenia określonego w przepisach jako minimalne. Dlatego Sąd uznał, że zaskarżona decyzja ZUS jest prawidłowa, bowiem nie zostały spełnione wszystkie przesłanki wymienione w art. 83 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, organ rentowy miał prawo wstrzymać wypłatę renty rodzinnej przyznanej małoletniemu P. U. w drodze wyjątku.

Dodatkowo Sąd powołał art. 477¹⁴ § 1 k. p. c.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła apelacją E. K. (1) – przedstawiciel ustawowy małoletniego P. U. .

Apelacja zarzuca :

- 1) **naruszenie art. 233 k. p. c. w zw. z art. 83 ust 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez błędne przyjęcie , iż zostały spełnione przesłanki do wstrzymania wypłaty renty rodzinnej ,**
- 2) **naruszenie art. 233 k. p. c. w zw. z art. 227 k. p .c. w zw. z art. 83 ust 1 poprzez nieustalenie kwoty przeznaczonej na utrzymanie małoletniego P. przez matkę i jej męża i dowolnym przyjęciu , iż przekracza ona kwotę minimalnego świadczenia z ZUS ,**
- 3) **naruszenie art. 271 § 1 k. p. c. w zw. z art. 162 k. p. c. poprzez uchybienie przepisom postępowania dotyczących przesłuchania świadków i zadawanie pytań w sposób nieprawidłowy ,**
- 4) **naruszenie art. 227 k. p. c. w zw. z art. 83 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach poprzez przeprowadzenie dowodu na okoliczność nie mające istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy , związane z oceną celowości ponoszonych wydatków.**

Apelacja zawiera wnioski o :

- 1) **zmianę zaskarżonego wyroku i uchylenie decyzji organu z dnia 08.08.2014 r., ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji ,**
- 2) **zasądzenie od organu na rzecz odwołującej się koszty postępowania , w tym koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych , za obie instancje .**

W uzasadnieniu wskazano w szczególności , iż sam fakt zmiany stanu cywilnego matki małoletniego nie może stanowić podstawy do automatycznego przyjęcia , iż poszerzył się krąg osób , które mogą zapewnić utrzymanie uprawnionemu do renty , a tym samym , że odpadły przesłanki do dalszej wypłaty świadczenia .

Nadto błędne było dążenie przez Sąd do ustalenia celu , na jaki wydatkowane jest świadczenie bowiem żaden przepis prawa nie daje podstawy do ingerencji w swobodne prawo wydatkowania otrzymanych pieniędzy .

Organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji .

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Przedmiotem sporu było uprawnienie małoletniego P. U. do wypłaty renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku decyzją Prezesa ZUS z 31 października 2006 r.

Stan faktyczny sprawy został prawidłowo ustalony przez Sąd Okręgowy i nie jest sporny między stronami .

Sąd Apelacyjny przyjął więc ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji za własne .

Rozstrzygając spór w przedmiotowej sprawie należało zwrócić uwagę , iż zgodnie z art. 83 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r. , poz. 1440 ze zm .) ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkach rodziny , którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty , nie mogą – ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek – podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania , Prezes Zakładu może przyznać w drodze wyjątku świadczenia w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie .

Z treści art. 83 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynikają cztery przesłanki , warunkujące przyznanie świadczenia w drodze wyjątku , które wyznaczają jednocześnie granice uznania administracyjnego . Po pierwsze , przesłanka bycia ubezpieczonym lub pozostałym po ubezpieczonym członkiem jego rodziny . Po drugie , niespełnienie wymagań dających prawo do emerytury lub renty na zasadach ogólnych musi być spowodowane szczególnymi okolicznościami . Po trzecie , ubiegający się o to świadczenie nie może podjąć pracy lub innej działalności zarobkowej objętej ubezpieczeniem społecznym z powodu całkowitej niezdolności do pracy lub wieku . Po czwarte , osoba ta nie ma niezbędnych środków utrzymania . Przyznanie przedmiotowego świadczenia ustawa uzależnia od łącznego (kumulatywnego) spełnienia wszystkich czterech wymienionych przesłanek . Brak choćby jednej z nich wyklucza tę możliwość (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z dnia 7 maja 2014 r. , II SA/Wa 201/14 , LEX nr 1476560) .

Sytuacja osobista małoletniego P. U. od czasu przyznania renty rodzinnej w drodze wyjątku nie zmieniła się , bowiem on sam ze względu na wiek nie może podjąć pracy czy działalności objętej ubezpieczeniem społecznym dla zapewnienia sobie niezbędnych środków utrzymania .

Bezspornym jest natomiast fakt zmiany sytuacji życiowej jego matki . Zawarła ona związek małżeński i z tego związku urodziło się dwoje dzieci , pozostających na utrzymaniu jej i męża . Jest zatrudniona i zdaniem Sądu Apelacyjnego , jedynie praca zarobkowa matki małoletniego P. i jej zarobki mogą mieć wpływ na ocenę , czy małoletni w dalszym ciągu spełnia wszystkie kryteria skutkujące kontynuowaniem wypłaty świadczenia .

Sąd Apelacyjny nie podziela natomiast poglądu , że mąż E. K. (1) oraz wysokość jego wynagrodzenia za pracę , mogą być brane pod uwagę przy dokonywaniu powyższej oceny .

Mąż matki małoletniego nie przysposobił go , nie ciąży zatem na nim obowiązek alimentacyjny względem dziecka wnioskodawczyni .

To zaś zdaniem Sądu Apelacyjnego oznacza , że przy badaniu , czy małoletni P. ma zapewnione w aktualnej sytuacji niezbędne środki utrzymania możliwe jest uwzględnienie wyłącznie dochodów jego matki . Wnioskodawczyni zarabia obecnie 1.149,46 zł (brutto) , na jej utrzymaniu (wspólnie z mężem) jest jeszcze dwoje małoletnich dzieci z małżeństwa . Trudno w tej sytuacji wyprowadzić wniosek , iż małoletni P. ma zapewnione niezbędne środki utrzymania na poziomie najniższego świadczenia rentowego wypłaconego przez ZUS (844,45 renta rodzinna , emerytura) .

W ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych „brak niezbędnych środków utrzymania” nie jest zdefiniowany .

W orzecznictwie – przede wszystkim sądów administracyjnych – utrwalony już został pogląd , że środki utrzymania należy oceniać na tle minimalnej emerytury , renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i renty rodzinnej i według kryterium dochodu na jednego domownika , z którym mieszka świadczeniobiorca .

Odnosząc powyższe do okoliczności rozpoznawanej sprawy trzeba stwierdzić , że dochody uzyskiwane przez matkę uprawnionego do renty rodzinnej nie zapewniają w tej sytuacji niezbędnych środków utrzymania małoletnich . co w konsekwencji prowadzi do konkluzji , że

powinien on w dalszym ciągu pobierać rentę rodzinną przyznaną decyzją Prezesa ZUS z 31 października 2006 r.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny uznał apelację wnioskodawczyni za uzasadnioną i dlatego orzekł jak w pkt I wyroku stosownie do rt 386 § 1 k. p. c.

Konsekwencją uwzględnienia apelacji jest orzeczenie o kosztach zawarte w pkt II wyroku mające uzasadnienie w treści art. 98 k. p. c. w związku z art. 108 § 1 k. p. c.